

Sunuş

İdris YÜCEL

Hacettepe Üniversitesi

1789 Fransız İhtilali ile 18. ve 19. yüzyıllarda, önce Batı Avrupa’da başlayıp, daha sonra Kuzey Amerika ve Japonya’ya sıçrayan Sanayi Devrimi’nin yol açtığı toplumsal dönüşüm, merkezî hükümetlerle taşra halkı arasındaki ilişkilerin yeniden şekillenmesine/tanımlanmasına yol açmıştır. Sanayileşmeyi takiben üretim ve ticaretin artması, yerel idarî mekanizmaların hizmet sunumu bağlamında toplumsal hayatta çok daha aktif surette rol almasını gerektirirken, bu mekanizmalar, aynı zamanda vergi gelirlerinin sağlıklı bir biçimde merkeze ulaştırılmasında hayati önemi haiz olmuşlardır. Bu kapsamda Osmanlı taşrası, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren oldukça önemli idarî değişikliklere maruz kalmış, yerleşim birimleri nüfus, üretim ve ekonomik hareketlilik bağlamında adeta yeniden yapılandırılmıştır. Bu dönüşümün resmi, taşra halkının, hatta daha küçük ölçekte taşra kasabasının idarî ihtiyaçlarına dair ipuçları içeren Osmanlı Arşivleri’nin derinlerindeki vesikalarda yankı bulmaktadır. Biray ÇAKMAK, *Osmanlı Taşrasında Yönetilme Kaygıları: Karaballa Mülkî Nahiyesi’nin Kuruluşu* başlıklı çalışmasını, bahsi geçen arşiv belgeleri temelinde ele alarak, Uşak Kazası’na bağlı Karahallı köyü ahalisinin önce nahiyeye, daha sonra da kaza olma taleplerini Osmanlı idarî modernleşmesi kapsamında ele almaktadır.

Amerikalı Mormon lider Brigham Young “Bir erkeği eğiterseniz, bir adamı eğitirsiniz. Bir kadını eğiterseniz, bir kuşağı eğitirsiniz” der. Ortadoğu’da, 7. asırda başlayan mezhep savaşlarının 21. yüzyılda da tüm şiddetiyle devam etmesi, kız çocuklarının eğitiminin ve kadının toplumsal modernleşmedeki hayati rolünün bir kez daha altını çizmektedir. Nitekim Atatürk döneminde de kız çocuklarının eğitimi ve kadın hakları üzerinde ısrarla durulmuş ve kadınlar birçok Avrupa ülkesine kıyasla çok daha erken dönemlerde siyasî ve sosyal haklarla donatılmıştır. Bu sayımızda Türkiye’de kadın haklarının/hareketlerinin gelişimine ışık tutan iki çalışmaya yer verdik. Bengül SALMAN BOLAT, *1930 Kadınlara İntihap (Seçme-Seçilme) Hakları Verilmesine Yönelik Tutumlar* başlıklı çalışmada, kadınların kazanmış olduğu bu önemli siyasî hakkın yankılarını oldukça ilginç karikatür figürleri eşliğinde değerlendiriyor. Bir diğer çalışmada, Birgül ve İbrahim BOZKURT, Türkiye’nin ilk kadın il belediye başkanı Müfide İlhan’ın başkanlık sürecine dair önemli tespitlerde bulunmaktalar.

Bu sayımızda cumhuriyetin arifesindeki gelişmelere odaklanan üç çalışma yer almakta. Erdem KARACA, çalışmasında, 1914 seçimlerini Ermeni ve Rumlar açısından değerlendirirken Ercan ÇELEBİ, savaş sonrası Millî Mücadele yıllarında Kastamonu’da millî hareketin oluşum aşamalarını ele almaktadır. Muhammet GÜÇLÜ, *Millî Mücadele Döneminde Hollandalı Gazeteci George Nypels’in Anadolu İzlenimleri (Aralık 1920-Mart 1921)* başlıklı çalışması ile gazeteci Nypels’in Atina, İstanbul, İzmir, Antalya, Burdur, Ankara gibi yerleşim yerleri, Anadolu’nun genel durumu ve Yunanlılar ile Millî Mücadele’nin önde gelenleri hakkında edindiği izlenimleri analiz etmektedir. Bu sayımızda yer verdiğimiz bir diğer çalışma, kültür politikaları kapsamında cumhuriyetin erken dönemlerinde tesis edilen Halkevleri’ne dair. Nermin GÜMÜŞALAN, Maraş’ta 1934 yılında tesis edilen Maraş Halkevi’nin, Demokrat Parti döneminde, 1951 yılında kapatılışına kadar süren hikâyesini aydınlatmaktadır.

Günümüz dünyasında, ülkelerin en önemli doğal varlığı şüphesiz insan kaynaklarıdır. Nitekim bahsi geçen insan membaının kalitesi, en temel hizmet sektörlerinden, akademik, askerî, bürokratik ve politik merdivenin en yüksek noktalarına kadar etkisini doğrudan hissettirerek, ülkelerin gelişmişlik düzeyini belirler. Çağdaş bilimin ışığında, akılcıl değerler çerçevesinde formüle edilmiş bir eğitim sistemiyse yeni nesillerin yetiştirilmesinde kilit rol oynar. Türk modernleşme tarihinin 18. yüzyıldan beri belki de en çok tartışılan unsurlarından birisi, eğitim sistemindeki yenileşme hareketlerinden mülhemdir. Gerek Tanzimat süreci, gerekse 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrasında eğitim alanındaki atılımlar birçok araştırmaya konu olmaya devam etmektedir. Fahri TEMİZYÜREK ve Fatma DİNÇER ortaklaşa gerçekleştirdikleri çalışmalarında, Osmanlı dönemi aydınlarından Kâzım Nami Duru’nun hayat hikâyesine ve 1910’lu yıllardan 1960’lara kadar süren eğitim faaliyetlerine ışık tutmaktadırlar.

Dergimizin yayın hayatında 10. yılına ulaştığı Bahar 2014 sayısına, hakemlik yapmak suretiyle son derece değerli katkılarda bulunan akademisyenlerimize ve sayının hazırlanmasında emeği geçen herkese içtenlikle teşekkür eder, iyi okumalar dileriz.